

Các nhà cổ Hội An

Mặc dầu Hội An chịu rất nhiều thiên tai (lũ lụt, ẩm ướt, nóng nực, gió mùa vùn vùn ...) và các biến cố lịch sử (cuộc biến loạn của nhà Tây Sơn, các cuộc thay đổi triều đại ở Trung Hoa và Việt Nam), người ta phát hiện được cấu trúc nhà cửa ở Hội An vẫn không thay đổi với thời gian. Trong việc xây cất, gỗ vẫn là vật liệu cơ bản được dùng một cách hoàn hảo mà còn đạt được một mức độ đáng kể trong các thành tích nghệ thuật và kiến trúc. Tuy nhiên vì cấu trúc của gỗ dễ vỡ nên nó khó mà giữ được lâu bền với sự thay đổi thời tiết. Bởi vậy ít có nhà cổ còn tồn tại ngày nay trong thời kỳ từ 1700 đến 1850. Đây là các nhà cổ truyền thống không lầu, có mặt tiền và vách tường gỗ. Cuối thời kỳ này, lại xuất hiện một loại nhà khác truyền thống. Đây là các mẫu nhà có tầng, có mặt tiền bằng gỗ hay gạch nhưng có gác thượng hay không thì tùy nhà. Vì thuộc về các thương gia người Hoa nên các nhà cổ này phần đông được xây cất với phong cách và trang trí theo quê quán của họ. Đôi khi họ còn không ngần ngại mang gỗ và vật liệu xây dựng từ vùng của họ sang và mời luôn cả những tay nghề thợ mộc nổi tiếng đến Hội An để làm việc. Số nhà cửa được gia tăng thường đi đôi với sự phát triển tiềm năng buôn bán của người Hoa cộng thêm vào đó còn có thêm sự bành trướng đất đai ở chung quanh vùng Hội An từ khi có việc bồi đất ở sông Thu Bồn. Hiện nay, ở Hội An, có hai loại nhà thường thấy: một loại nhà thì mặt tiền đưa ra đường mà thường gọi là nhà phố còn một loại nhà nửa thường thấy ở các cánh đồng lúa (nhà rường). Dù loại nhà nào đi nữa, chủ nhân cũng cần phải nghiên cứu thật kỹ lưỡng miếng đất trống mà họ dự định xây cất cùng việc bố trí bên trong nội thất, xem xét có thích nghi đúng với các quy tắc phong thủy hay không để họ hưởng được dương khí của môi trường và đem lại cho họ sức khỏe, giàu sang và hạnh phúc. Những nhà cổ đưa ra đường thật sự toàn là các cửa hàng buôn bán mà có thể vào cửa trước mặt đường hay cửa sau nhà thì thường thông với sông. Cửa trước đường nhằm để tiếp khách còn ở cửa sau thì để tiện bề di chuyển hay nhận đón các hàng hóa từ thuyền cập bến ở sông. Ngược lại với các đền hay các hội quán, các nhà này không có vườn tược và hàng rào. Nói chung, các nhà cổ này phải có nhiều chức năng cùng một lúc: tiệm buôn, nhà ở và kho chứa hàng hóa. Để có thể đáp ứng sự đòi hỏi này, các nhà cổ thường xây cất theo mô hình đường thẳng rất rõ ràng và mang tính chất nối tiếp nhau theo chiều sâu như sau:

Ngoài cổng-> tòa nhà chính->sân->tòa nhà sau-> nhà bếp và chỗ vệ sinh

Các nhà cổ này thông thường có chiều dài khiến vì lý do này mà các nhà này mang tên là nhà chuột. Còn phía nhìn ra đường, các nhà đều san sát kề với nhau và thường tách ra đôi khi bởi các ngõ cụt khá rộng và rất sáng sủa. Đây cũng là nét đặc thù của các nhà cổ ở Hội An. Tùy theo độ sâu của nhà cổ (từ 10 đến 40 thước), số tòa nhà sẽ thay đổi. Nhưng nhà phố thường có tối thiểu là hai tòa nhà thường tách rời ra bởi một cái sân

và một cái vườn nhỏ hay là một hành lang có mái che. Nhờ vậy nhà phố mới có thể nổi được từ toà nhà trước, nơi mà đón tiếp và phục vụ khách hàng với toà nhà sau dành làm kho chứa hàng hóa và để gia đình cư ngụ. Kế tiếp toà nhà đằng sau của nhà cổ thì có thêm một không gian thường thấy có một cái giếng, một nhà bếp và một nhà vệ sinh. Người ta hay gán cho các nhà cổ truyền thống này với cái tên "nhà hành lang" vì hành lang được tách rời một cách rõ ràng ra khỏi không gian dành cho buôn bán để tiện bề di chuyển và thông gió. Hành lang chiếm đi một phần khá quang trọng trong tổng diện tích của cái nhà. Hơn nữa để mỗi toà nhà được thoáng khí nên thấy ở các nhà cổ thường có đôi mái nhà, một lớn một nhỏ với các rui nhà thường được nâng cao theo cấu trúc của phong cách nhật Gassho (một hình dáng tam giác có dốc độ cao trong tư thế của hai bàn tay chắp lại khi cầu nguyện) hay cấu trúc một trụ. Mỗi mái nhà được hoàn chỉnh nhờ các rui cao ở gốc khiến làm hai mái nhà có thể đứng song song "mái cạnh mái" để tránh nước mưa rơi xuống giữa mái. Người Nhật có câu "Rui cao, làm ăn tốt". Có lẽ đây là một trong những giải thích chính đáng vì sao nhà cổ ở Hội An hay dùng kiến trúc Gassho. Cũng không nên quên rằng mặc dù các nhà cổ được mua lại bởi các thương gia người Hoa nhưng kiến trúc Gassho vẫn được trọng dụng qua nhiều năm. Cũng có nhà cổ có rui nhà nâng cao với cấu trúc phong cách Trung Hoa.

Còn nhà rường thì loại nhà này rất rộng rãi, tiện nghi và có thể gồm từ 3 đến 5 toà nhà. Thông thường sau toà nhà đầu, có một cái sân tư nho nhỏ mà chủ nhân hay thường ngồi hút thuốc, hàn huyên với bạn bè hay ngắm cảnh những lúc rảnh rỗi.

Chỉ còn thiếu sự tham quan của bạn và du khách để nhận thấy được những đặc tính riêng biệt và giá trị của nhà cổ ở Hội An.